

СТАН ДОСЛІДЖЕНЬ НАД ТВОРЧИМ ФЕНОМЕНОМ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ (1959-1991)

У статті йдеться про такий феномен української еміграційної літератури, як Нью-Йоркська група. Її учасники - Емма Андієвська, Богдан Бойчук, Віра Вовк, Юрій Тарнавський, Роман Бабовал, Марія Ревакович – своєю творчістю повинні були активізувати асоціативне мислення. Завданням поетів було також звернути увагу на збільшення поля для добору фактів, що стосуються проблеми присутності Нью-Йоркської групи в українській літературі.

Ключові слова: українська еміграційна література, Нью-Йоркська група, літературна критика.

Лит. 25.

Thaddeus KARABOVYCH (Lublin, Poland)

STATE OF THE RESEARCH CREATIVE PHENOMENON THE NEW YORK GROUP (1959-1991)

The article deals with the phenomenon of emigration Ukrainian literature, the New York group. Its members - Emma Andijewska Bohdan Boychuk, Vira Wowk, Yuri Tarnavskyy, Roman Baboval, Mary Revakovyeh - had to step associative thinking. The task of poets was also to pay attention to increase the field for the selection of facts relating to the problem of the presence of the New York group in Ukrainian literature.

Emigrant creative state of research on the phenomenon of the New York group includes conditional date of existence (1959-1991). This state of research can be divided into selected material into two thematic parts. The first part covers two anthologies published while the group «Koordynaty» (1969) and «Beyond Tradition» (1993). It is appropriate to include the publication of Vira Wowk «Antologia lirica o Grupo de Nova York» Colméia», 1993. It was an anthology of translations of Portuguese group generally known in Ukraine.

Key words: Ukrainian emigration literature, the New York group, literary criticism.

Ref. 25.

Тадей КАРАБОВИЧ (Люблін, Польща)

СОСТОЯНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ НАД ТВОРЧЕСКИМ ФЕНОМЕНОМ НЬЮ-ЙОРКСКОЙ ГРУППЫ (1959-1991)

В статье говорится о таком феномене украинской эмиграционной литературы, как Нью-Йоркская группа. Ее участники - Эмма Андиевская, Богдан

Бойчук, Віра Вовк, Юрій Тарнавський, Роман Бабовал, Марія Ревакович – своїм творчеством должны были активизировать ассоциативное мышление. Задачей поэтов было также обратить внимание на увеличение поля для отбора фактов, касающихся проблемы присутствия Нью-Йоркской группы в украинском литературе.

Ключевые слова: український еміграційна література, Нью-Йоркська група, літературна критика.

Лит. 25.

Постановка проблеми. Еміграційний стан досліджень над творчим феноменом Нью-Йоркської групи охоплює умовні дати існування групи (1959-1991). Цей стан досліджень можна поділити на вибраному матеріалі на дві тематичні частини. Перша частина охоплює дві антології видані тоді групою: «Координати» (1969) [11] та «Поza традиції» [2] (1993). Тут доречно включити також видання Віри Вовк «Antologia lirica o Grupo de Nova York „Colméia”» з 1993 року [3]. Це була португаломовна антологія перекладів поезії групи, назагал невідома в Україні.

Друга частина охоплює періодичні українські видання літературної критики й обіймає прошарок виникнення та літературної діяльності Нью-Йоркської групи в еміграції. Її можна назвати «еміграційним періодом», тому, що творчий дискурс Нью-Йоркської групи був повністю заборонений в Україні, яка входила до складу Радянського Союзу. Отже, радянська цензура не дозволяла офіційно згадувати у літературних журналах та літературознавчих дослідженнях про українську еміграційну літературу та про феномен Нью-Йоркської групи, тому дослідження велися еміграційними літературознавцями та критиками літератури у еміграційних журналах, антологіях та інших формах популяризації творчості Нью-Йоркської групи. Цей період характеризується радше внутрішньою експозицією літературної критики про групу. З огляду на еміграційний характер видавництва та літературних журналів велися наукові дослідження на тему творчості Нью-Йоркської групи. Завершенням еміграційного періоду в історії групи було створення (за клопотанням Богдана Бойчука) архіву Нью-Йоркської групи у Бібліотеці Колумбійського університету: Columbia University in the City of New York (Columbia University). Цей архів Нью-Йоркської групи у Бібліотеці ім. Батлера при Колумбійському університеті носить назву: Archives Poetry of the New York Group. Library Columbia University. Achmietiev Archives, (Фонд: New York Group papers, 1950-2000). Він містить архівні джерела Емми Андіївської, Богдана Бойчука, Віри Вовк, Юрія Тарнавського, Романа Бабовала та Марії Ревакович. Це рукописи, автографи, листи, збірки віршів, поетичні присвяти, фотографії, матеріали про українських

еміграційних художників близьких до групи. Головний фонд архіву становить колекція архівних літературних творів, які зберігав Богдан Бойчук як редактор щорічника «Нові поезії» (1959-1971) та літературний редактор журналу «Сучасність».

Аналіз досліджень. В українському еміграційному літературному просторі, умовних дат існування Нью-Йоркської групи (1959-1991), накопичилося чимало літературно-критичних матеріалів. Вони складають загальний образ досліджень творчого феномену Нью-Йоркської групи. В еміграційних українських виданнях вони часто стоять в опозиції до заборони творчості Нью-Йоркської групи та взагалі емігрантів (Євген Маланюк, пражани, письменники «Слова») в УРСР. Еміграційні літературні матеріали про групу хоча мають різну наукову вартість, однаке у фонді досліджень про Нью-Йоркську групу знаходяться у категорії когнітивних одиниць та цінного пізнавального процесу, без якого не було б наукових досліджень у незалежній Україні після 1991 року. Тому, ті дослідження можна віднести до універсальних вартостей української літературної критики.

Темою вивчення та популяризації літературної творчості Нью-Йоркської групи займалися відомі еміграційні українські критики літератури та літературознавці на Заході: Володимир Державин [5; 6], Юрій Лавриненко [7; 8], Віталій Кейс [9], Іван Кошелівець [12], Григорій Костюк [10], Лариса Онишкевич [16; 23], Іван Фізер [19], Юрій Шевельов [20; 21].

До цієї групи дослідників слід зарахувати самих членів Нью-Йоркської групи Богдана Бойчука та Богдана Рубчака [2] і подекуди Юрія Тарнавського [24] та Віру Вовк [3, 7-8.], які літературну критику трактували як обов'язок супроти своїх колег у групі.

Мета розвідки – з'ясувати стан досліджень творчого доробку Нью-Йоркської групи.

Виклад основного матеріалу. Українське еміграційне літературознавство та українська літературна критика на Заході займалася у період 1959-1991 рр., вивченням літератури Нью-Йоркської групи, аналізуючи та вивчаючи її творчість. Більшість критиків творчість групи вивчала за її внутрішньою вартістю. Українська критика в еміграції була спрямована також на загальні дослідження форм та категорії, що визначали важливість еміграційного письменства – як іманентного та вартісного процесу. Це був формальний метод досліджень, поширений тоді у європейському літературознавстві, з якого користали українські критики літератури та літературознавці. Застосування формального методу по відношенні до творчості Нью-Йоркської групи та взагалі до літературного

дискурсу українських емігрантів відкликувалося до твердження історіософії, що українська література є однією з форм національного захисту та присутності. Що вона залишається важливим різновидом оборони свого народу перед денационалізацією та являє собою систематизований погляд на самостійність і самобутність історії українського народу, його держави, культури і церкви. Цей спосіб бачення визнавав зокрема Юрій Шевельов, який надавав Нью-Йоркській групі історико-пізнавальної присутності в українській культурі та літературі [21, 182-225.].

Серед вчених, які після Другої світової війни займалися вивченням творчості Нью-Йоркської групи, слід згадати Володимира Державина, українського літературознавця та критика, одного з активних діячів Мистецького українського руху, поета, перекладача та члена НТШ і Української вільної академії наук. Власне Володимир Державин, будучи професором в Українському вільному університеті в Мюнхені, де викладав загальне мовознавство, в 1947–1951 роках, писав про творчість поетів Богдана Бойчука та Богдана Рубчака. Володимир Державин прийняв дипломну роботу від поетеси Емми Андіївської, написав також схвальну статтю про першу збірку поезій Емми Андіївської [5, 33-38.].

У подібний спосіб слід розуміти літературно-критичні дослідження К. Мироновича «Поезія Емми Андіївської. Міф і містика» [13, 12-15] та «Зустріч з Еммою Андіївською» [14, 119-120], надруковані в журналі «Сучасність» у Мюнхені. Це були важливі сторінки з вивчення поетичного «я» авторки «Науки про землю», яка цікавилася міфомістиккою та надреальністю.

Найбільший розголос у літературній критиці еміграції мали дві антології Нью-Йоркської групи. Антологія сучасної української поезії на заході «Координати» з 1969 року [11] та антологія української модерної поезії в діаспорі «Поza традиції» з 1993 року [2]. Обидві антології показували стан української літератури в еміграції за авторським ключем їх упорядників та чітко фіксували стан літературної присутності Нью-Йоркської групи. Щоправда антологія «Поza традиції» з 1993 року вийшла вже у період незалежної України як держави, проте ментально її автор і упорядник Богдан Бойчук, укладав її в реаліях еміграції.

В антології «Координати» автором вступної статті був Іван Фізер [19], проте дискурс її упорядників, Богдана Бойчука та Богдана Рубчака відчутний у цілій антології – літературного еміграційного шедевр української літератури ХХ ст. [11, 372]. Найповнішу наукову характеристику антології надала Олена Галета, ставлячи її у ширший контекст всіх антологій – виданих діаспорою, після Другої світової війни. Вона стверджувала: «Антологія «Координати» в упорядкуванні Богдана

Бойчука та Богдана Рубчака з підзаголовком «Антологія сучасної української поезії на заході» й передмовою Івана Фізера, молодого і мало знаного ще дослідника з Ратгерського університету, стала новим літературним явищем, сформованим поза географічними межами України. Найближчим попередником Бойчука й Рубчака у жанрі антології був Юрій Лавріненко з виданням «Розстріляне відродження» (1959), яке дало назву цілій літературній епосі. Так само, як чотири роки раніше Богдан Кравців («Обірвані струни», 1955), Лавріненко – за ініціативою Єжи Гедройця – запропонував альтернативну до радянської версії української літератури. Вільна від ідеологічного тиску діаспора вела, можна б сказати, боротьбу за традицію й за канон. Антології, що доти виходили головню в Канаді чи США, ставили собі за мету або ж сформувати якомога вичерпніший перелік імен «загублених і втрачених» – створити своєрідний літературний архів того, що вдалося вивезти й зберегти на папері або в пам'яті; або ж – як у випадку Лавріненка – вибудовували на основі архіву (тобто всього збереженого, що може стати в потребі відповідно до запитів і смаків укладачів і читачів нових літературних видань) канон – вибірку персоналій і творів, які представляли радше явище стилю, ніж хронології, але так само були пов'язані з Україною як географічним топосом, чи місцем. Богдан Кравців представив у своїй антології репресованих літераторів, Юрій Лавріненко – репресовану літературу, хоч ішлося приблизно про той самий період, який все більше й більше віддалявся в часі. Обидві антології можна розглядати як вияви так званої «синкопованої часовості» (термін Пола Гілроя), постійного повертання до певного важливого й трагічного моменту, вирішального для дальшого самоусвідомлення й самототожності» [4, 34-35].

Досвід підготовки до друку, а потім історію існування антології «Координати» Олена Галета підсумовує: «Творення літератури національною мовою, звісно, забезпечувало від повного злиття, однак творчість модерністів на еміграції свідчила на користь того, що нові й актуальні ідентичності у сучасному світі формуються у процесі діалогу з іншим. З цього погляду «Координати» стали пошуком нової системи співвідношень; попередні антології співвідносили пропоновані версії української літератури з версією радянською, тоді як «Координати» запропонували – західну поезію. За автором книги «Діалоги у діаспорах» Нікосом Папастергіадісом, діаспорну культуру не можна описати через органіцистські терміни: це не насіння, яке однаково проросте у будь-якому ґрунті. Воно несе в собі пам'ять про минулу батьківщину, але залежить також від батьківщини теперішньої. Тож «Координати» утверджували існування не просто літератури в діаспорі – вивезених у

горшках чи пригорщах рослин – а саме літератури діаспори, зрощеної на новому ґрунті» [4, 39.].

На тій площині важливими здаються дослідження Віталія Кейса, втілені у заголовку до вступної статті у збірці Юрія Тарнавського «Ось, як я видужую» з 1978 року. Назва статті «Азимути» відкликувалася до поміщених у збірці концептуальних віршів та абстрактної прози, показуючи у літературознавчому ключі кутовий вимір поезії Юрія Тарнавського та його авторську систему літературних координат [9, 5-15].

Маючи за собою антологію «Координати» та її бурхливу історію існування, зокрема літературні шаржі у «Сучасності» та відгуки в інших літературних журналах, Богдан Бойчук вийшов з ініціативою видати ще одну антологію. Він назвав її антологією «Поza традиції» і вона вийшла 1993 року [2]. Ця антологія мала бути підсумковою книгою про літературу еміграції. Її упорядник уважав, що в реаліях існування незалежної України, власне українські літературознавці та історики літератури переймуть науковий тягар вивчення та популяризації творчості Нью-Йоркської групи [2].

Цей труд укладення антології в еміграції та потім її літературної популяризації вершила антологія перекладів португальською мовою, здійснена Вірою Вовк у Ріо-де-Жанейро. Це була «Antologia lírica o Grupo de Nova York „Colméia”» (1993), у якій поетеса виклала індивідуальні погляди на творчість своїх колег. З огляду на мову перекладу – португальську – та місце видання (Бразилію), антологія Нью-Йоркської групи «Colméia» залишається невідомою в Україні [3, 7-8].

У тому періоді привертають літературознавчу увагу дві нестандартні літературні публікації, які були здійснені у Словаччині 1967 року та в Польщі 1991 року. Перша публікація, це стаття Л. Молнер «Нотатки на маргінесі творів Патриції Килини (з української поезії в США)», яку надрукував 1967 року український літературний журнал «Дукля» у Пряшеві [15]. У статті висвітлювався феномен творчості Патриції Килини на тлі Нью-Йоркської групи. Стаття, з огляду на цензуру у Словаччині та у соціалістичних державах Центральної та Східної Європи, несла вагому інформацію про існування української діаспорної літератури та цікавого поетичного середовища, невідомого у Європі для ширшого загалу українців. Друга стаття – рецензія поетеси Ольги Петик з Перемишля про збірку Марії Ревакович. Збірка називалася «Шепотіння, шепотіння», її надруковано в українському видавництві «Тирса» у Варшаві. Поява рецензії як ширшого огляду на сторінках «Нашої культури» у Варшаві, як місячного додатку до української газети «Наше слово», була своєрідною рекламою самої збірки Марії Ревакович. Стаття Ольги Петик «Шепо-

тіння, шепотіння. Читаючи поезії Марії Ревакович» знайомила читачів «Нашої культури» з поетчним доробком Марії Ревакович та була вдалою спробою розбивати закостеніле думання про «гіршу» (діаспорну) та «ліпшу» (радянську) українську літературу [17, 12].

Безумовним здобутком популярності Нью-Йоркської групи у 70-х роках ХХ ст., була поява наукової статті англійською мовою авторства Меланії Питльвани «Continuity and Innovation in the Poetry of the New York Group» у науковому журналі «Journal of Ukrainian Graduate Studies» у 1977 році [25, 3-21]. До цієї статті до певної міри відкликнувся Юрій Тарнавський у статті «Акварій у морі», яка вершить «Віртуальну антологію поезії Нью-Йоркської групи 2002-2003» Романа Бабовала [1], і яка вийшла у перекладі Каріни Берези польською мовою у 2003 році, як «Nadzieje. Kilka słów o literaturze ukraińskiej emigracji» [24, 4-8].

Уміщення статті Юрія Тарнавського з 2003 року біля дослідження авторства Меланії Питльвани: «Continuity and Innovation in the Poetry of the New York Group» не є випадковим. Англomовна стаття Меланії Питльвани з 1977 року спирається до певної міри на дослідження самих членів Нью-Йоркської групи Богдана Бойчука та Богдана Рубчака. Натомість Юрій Тарнавський у 2003 році продовжує власне цю літературну лінію Меланії Питльвани та своїх колег Богдана Бойчука та Богдана Рубчака [24, 4-8].

Згадуючи інтернетну «Віртуальну антологію поезії Нью-Йоркської групи 2002-2003» Романа Бабовала [1], слід сказати, що вона також ментально відноситься до літературних засобів створених українською еміграцією. Український поет з Бельгії Роман Бабовал не уявляв на цьому етапі творення віртуальної антології, що в Україні настане час кропіткого вивчення творчості Нью-Йоркської групи. Що вийдуть антології поезії Нью-Йоркської групи: у Харкові авторства Олександра Астафєва у 2003 і 2009 році, у Києві авторства Марії Ревакович (2005) та у Львові авторства Марії Ревакович і Василя Габора у 2012 році. Проте досвід показав, що «Віртуальна антологія поезії Нью-Йоркської групи 2002-2003» Романа Бабовала виповнює свою інтернетну місію та є важливим ресурсом з вивченні творчості Нью-Йоркської групи.

У 1981 році в науковому журналі «Canadian Slavonic Papers» була надрукована стаття англійською мовою Л. Єфімов-Шнайдер «Poetry of the New York Group: Ukrainian Poets in an American Setting». У статті розглядалися питання присутності Нью-Йоркської групи на тлі українського літературного дискурсу еміграції, її зв'язків зі світовою літературою. Це

було дослідження, яке показувало автономну творчість групи та її зацікавлення сюрреалізмом та модернізмом [22, 291-301].

Літературна еміграційна критика про творчість Віри Вовк, Богдана Бойчука, Жені Васильківської, Емми Андіївської, Богдана Рубчака, Юрія Тарнавського, Патриції Килини, Романа Бабовала та Марії Рєвакович внесла своє вагоме слово до скарбниці української літератури. Вона показала важливість присутності Нью-Йоркської групи у творчому дискурсі еміграції. На цю тему висказався Юрій Тарнавський у концептуальній статті «Аквірій у морі». Поет писав: «Без доступу до України читацький ринок для членів Групи був обмежений до еміграції. Була це насамперед Північна Америка (США і Канада), де проживало найбільше українців і де українське життя було найактивнішим. Та число читачів тут було малесеньке — пересічний наклад журналу «Нові поезії» становив менше ніж 500 примірників. Але журнал повністю ніколи не розходився. Читало його, мабуть, не більше 200 осіб. Журнал «Сучасність», в якому, як було сказано, найчастіше друкувалися члени Групи, виходив накладом біля 2000 примірників. Але це не означало, що всі з тих, хто купував журнал, сприймали твори Групи. До редакції часто надходили скарги на них, з погрозами, що передплата буде відкликана, якщо таке далі будуть друкувати. За те, що їх все ж таки друкували, належить хвала редакторові Іванові Кошелівцю й адміністрації видавництва «Пролог», яка це підтримувала. Після Кошелівця редакторами «Сучасности» були Вольфрам Бургардт, Юрій Шевельов, Богдан Кравців, Марта Скорупська і Тарас Гунчак. Богдан Бойчук кілька разів був літературним редактором [1].

Натомість про сам творчий процес Нью-Йоркської групи Юрій Тарнавський сказав: «Попри те, що традиційні елементи зустрічаються часто у творчості членів Групи, як говорилося вище, загальне враження, яке вона творить, це без сумніву враження сучасности, модерности, новаторства. Нью-Йоркська група, перша в історії української літератури, масово і цілеспрямовано працювала на те, щоб звільнити її від давно пережитої в решті західного світу романтичної мови і суспільної zaangażованости, і цього вона досягнула. Ввела вона в українську літературу цілу низку нових елементів, таких, як модерна поетика (вільний вірш, зосередження на метафорі), нерациональний виклад («сюрреалізм»), екзистенціалістичну філософію, еспанські, латиноамериканські, французькі, англійські та американські впливи, витворивши при тім їх своєрідні, українські відповідники. Здається, що можуть позаздрити Україні не одна з літератур її сусідів» [1].

Висновки. Втілені у творчий процес Нью-Йоркської групи позитивні емоції, які показав у філософському нарисі «Акварій у морі» співлідер групи поет Юрій Тарнавський, мали активізувати асоціативне мислення. Завданням поета було також звернути увагу на збільшення поля для добору фактів, що стосуються проблеми присутності Нью-Йоркської групи в українській літературі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабовал Р. Віртуальна антологія поезії Нью-Йоркської групи 2002-2003. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://users.belgacom.net/babowal/indexnyg.htm>
2. Бойчук Б. «Поza традиції». Антологія української модерної поезії в діаспорі, [Текст] / упоряд. вст. ст. Богдан Бойчук. Київ-Торонто-Едмонтон-Оттава 1993.
3. Вовк В. «Antologia lirica o Grupo de Nova York „Colméia”», Ріо-де-Жанейро. Rio de Janeiro 1993, s. 7–8.
4. Галета О. В. Антропос – топос – тропос: антологія «Координати» як пошук нової літературної ідентичності / О. В. Галета // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Філологія. Літературознавство. - 2011. - Т. 168, Вип. 156. - С. 34-40.
5. Державин В. Поезія Емми Андієвської. – Україна і світ (ГанOVER). – 1953. – № 8-9. – С. 33-38.
6. Державин В. Українська молода поезія на сьогодні. – Фенікс (Детройт). – 1959. – № 9 (7). – С. 45-58.
7. Дивич Й. [Юрій Лавріненко]. Новини до десятиліття молоді поезії за кордоном // «Листи до Приятелів» (Нью-Йорк). – 1965. – № 5-7 (13). – С. 49-54.
8. Лавріненко Ю. Зруб і парости: літ.-крит. статті, есеї, рефлексії. – Мюнхен: Сучасність, 1971. – 334 с.
9. Кейс В. Азимути [Вступ до збірки віршів] // Юрій Тарнавський. Ось, як я видужую. – Нью-Йорк, 1978. – С. 5-15.
10. Костюк Г. У світі ідей і образів: вибране. Критичні та історико-літературні роздуми 1930-1980 – Нью-Йорк : Вид-во «Сучасність», 1983. – 537 с. – (Біб-ка «Прологу» і «Сучасности», ч. 155).
11. «Координати». Антологія сучасної української поезії на заході [Текст] / упоряд. Бойчук Б., Рубчак Б. В 2.т – Т.1. Нью-Йорк-Мюнхен : «Сучасність», 1969. – 372 с.
12. Кошелівець І. Розмови в дорозі до себе. – Нью-Йорк, : Вид-во «Сучасність», 1985. – 497 с. – (Біб-ка «Прологу» і «Сучасности», ч. 167).
13. Миронович К. Поезія Емми Андієвської. Міф і містика, // «Сучасність» (Мюнхен), № 7, липень 1968. – С. 12-15.
14. Миронович К. Зустріч з Еммою Андрієвською // «Сучасність» / - 1964. – № 12. – С. 119-120.

15. Молнер Л. Нотатки на маргінесі творів Патриції Килини (з української поезії в США), // «Дукля» (Пряшів), № 1, 1967. - с. 29-33.
16. Онишкевич Л. Різні світи Віри Вовк. – Сучасність. – 1987. – Ч. 9.
17. Петик О. Шепотіння, шепотіння. Читаючи поезії Марії Ревакович. – «Наша Культура» (Варшава). – 1991. – №1. – С. 12.
18. Полоницький М. [Мирослав Семчишин]. Б. Рубчак. Промениста зрада – «Українське Життя» (Чикаго). – 1960. – 8 жовтня.
19. Фізер І. Вступна стаття / Іван Фізер // Координати : Антологія сучасної української поезії на заході : у 2-х т. / [упор. Богдан Бойчук, Богдан Рубчак]. – Б. м. : Сучасність, 1969. – С. XIII–XXXII.
20. Шерех Ю. (Шевельов Ю.) Мур і я в Мурі. Сторінки зі спогадів. Матеріяли до історії української літератури // Ю. Шерех. Пороги і Запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія. – В. 3т. – Т2. – Харків: Фоліо, 1998. – С. 296-323.
21. Шерех Ю. (Шевельов Ю.). Стилї сучасної української літератури на еміграції // Не для дітей. Літературно-критичні статті та есеї / Шерех Юрій. – Нью-Йорк : Пролог, 1964. – 415 с. – С. 182-225.
22. Efimov-Schneider, L. Poetry of the New York Group : Ukrainian Poets in an American Setting // Canadian Slavonic Papers. – 1981. – 23, no. 3 – (September). – p. 291-301.
23. Onyshkevych L. M. L. [review : Bohdan Boychuk, Bohdan T. Rubchak., eds. Koordynaty. Antolohiya Sukhasnoyi Ukrayinskoyi Poeziyi na Zakhodi. 2 vols. Munich. «Suchasnist». 1969. xxxii + 347, 488 pages.] / Larissa M. L. Onyshkevych // Books Abroad. – Vol. 44, № 3 (Summer, 1970). – P. 507–508.
24. Tarnawski J. Nadzieje. Kilka słów o literaturze ukraińskiej emigracji / Fraza (Rzeszów) 2003, nr 3 (41). – s. 4-8.
25. Pytlowany M., Continuity and Innovation in the Poetry of the New York Group, Journal of Ukrainian Graduate Studies 2. 1 (1977). – С. 3–21.

REFERENCES

1. Baboval R. Virtualna antolohiia poezii Niu-Yorkskoi hrupy 2002-2003. – [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu: <http://users.belgacom.net/babowal/indexnyg.htm>
2. Boichuk B. «Poza tradytsii». Antolohiia ukrainskoi modernoi poezii v diaspori, [Tekst] / uporiad. vst. st. Bohdan Boichuk. Kyiv-Toronto-Edmonton-Ottava 1993.
3. Vovk V. «Antologia lirica o Grupo de Nova York „Colméia”», Rio-de-Zhaneiro. Rio de Janeiro 1993, s. 7–8.
4. Haleta O. V. Antropos – topos – tropos: antolohiia «Koordynaty» yak poshuk novoi literaturnoi identychnosti / O. V. Haleta // Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu “Kyievo-Mohylianska akademiia”]. Ser. : Filolohiia. Literaturonnavstvo. - 2011. - T. 168, Vyp. 156. - S. 34-40.
5. Derzhavyn V. Poeziia Emmy Andiiievskoi. – Ukraina i svit (Hanover). – 1953. –№ 8-9. – S. 33-38.

6. Derzhavyn V. Ukrainska moloda poezii na sohodni. – Feniks (Detroit). – 1959. – № 9 (7). – S. 45-58.
7. Dyvnych Y. [Iurii Lavrinenko]. Novyny do desiatylittia molodoi poezii za kordonom // «Lysty do Pryiateliv» (Niu-York). – 1965. – № 5-7 (13). – S. 49-54.
8. Lavrinenko Yu. Zrub i parosty: lit.-kryt. statti, eseï, refleksii. – Miunkhen: Suchasnist, 1971. – 334 s.
9. Keis V. Azymuty [Vstup do zbirky virshiv] // Yurii Tarnavskiy. Os, yak ya vyduzhuui. – Niu-York, 1978. – S. 5-15.
10. Kostiuk H. U sviti idei i obraziv: vybrane. Krytychni ta istoriko-literaturni rozдумы 1930-1980 – Niu-York : Vyd-vo «Suchasnist», 1983. – 537 s. – (Bib-ka «Prolohu» i «Suchasnosty», ch. 155).
11. «Koordynaty». Antolohiia suchasnoi ukrainskoi poezii na zakhodi [Tekst] / uporiad. Boichuk B., Rubchak B. V 2.t – T.1. Niu-York-Miunkhen : «Suchasnist», 1969. – 372 s.
12. Koshelivets I. Rozmovy v dorozhi do sebe. – Niu-York, : Vyd-vo «Suchasnist», 1985. – 497 s. – (Bib-ka «Prolohu» i «Suchasnosty», ch. 167).
13. Myronovych K. Poeziia Emmy Andiiievskoi. Mif i mistyka, // «Suchasnist» (Miunkhen), № 7, lypen 1968. – S. 12-15.
14. Myronovych K. Zustrich z Emmoiu Andriievskoiu // «Suchasnist»/ - 1964. – № 12. – S. 119-120.
15. Molner L. Notatky na marhinesi tvoriv Patrytsii Kylyny (z ukrainskoi poezii v SSHA), // «Duklia» (Priashiv), № 1, 1967. - c. 29-33.
16. Onyshkevych L. Rizni svity Viry Vovk. – Suchasnist. – 1987. – Ch. 9.
17. Petyk O. Shepotinnia, shepotinnia. Chytaiuchy poezii Marii Revakovych. – «Nasha Kultura» (Varshava). – 1991. – №1. – S. 12.
18. Polonytskyi M. [Myroslav Semchyshyn]. B. Rubchak. Promenysta zrada – «Ukrainske Zhyttia» (Chykaho). – 1960. – 8 zhovtnia.
19. Fizer I. Vstupna stattia / Ivan Fizer // Koordynaty : Antolohiia suchasnoi ukrainskoi poezii na zakhodi : u 2-kh t. / [upor. Bohdan Boichuk, Bohdan Rubchak]. – B. m. : Suchasnist, 1969. – S. KhIII–KhKhKhII.
20. Sherekh Yu. (Shevelov Yu.) Mur i ya v Muri. Storinky zi spohadiv. Materiialy do istorii ukrainskoi literatury // Yu. Sherekh. Porohy i Zaporizhzhia. Literatura. Mystetstvo. Ideolohiia. – V. 3t. – T2. – Kharkiv: Folio, 1998. – S. 296-323.
21. Sherekh Yu. (Shevelov Yu.). Styli suchasnoi ukrainskoi literatury na emihratsii // Ne dlia ditei. Literaturno-krytychni statti ta eseï / Sherekh Yurii. – Niu-York : Proloh, 1964. – 415 s. – S. 182-225.